

PŘEKLAD DO ČZJ

Komoří bulletin 2016/2

OBSAH

Letem světem z Komory	3-4
TÉMA: Překlad do znakového jazyka	5-11
Kompetence překladatele	11-13
Ankety	14-16
Z organizací	16-18
Setkání tlumočnicků	19
Masarykova univerzita	19-20
Ze zahraničí	20-21
MATHEMATIK INFORMATIK	22
Našli jsme ze VÁS	23
Přečtete si	24-25
Bratření s JTP	25
Z redakce	26
Komoří bulletin - 2016/2	27

LETEM SVĚTEM Z KOMORY

ORGANIZAČNÍ

JITKA
KUBIŠTOVÁ

Rádi bychom se s vámi podělili o novinky, které se děly v Komoře v uplynulém, již druhém čtvrtletí. Na Komoru se obrátil soud s prosbou, zda bychom mohli definovat požadavky na vzdělání, které by měl splnit tlumočník, který by chtěl pracovat jako soudní tlumočník. Nechtěli jsme se do tak zásadního kroku pouštět sami, a proto jsme přizvali ke spolupráci ještě další organizace – EKOTN a Komoru soudních tlumočnicků. Společně jsme tyto požadavky dali dohromady a zaslali je na soud.

Také nadále monitorujeme situaci kolem NSK – Národní soustavy kvalifikací a účastníme se všech jednání. Poslední jednání, které jsme iniciovali, bylo na začátku léta. Podnětem k této schůzce byly připomínky z MŠMT, které nám byly zaslány. Na jednání se tak sešli zástupci různých organizací, kteří se na vzniku NSK podílejí např. Komora, ASNEP a další ve složení: Dana Prelová, Petr Vysuček a Jitka Kubištová. Společně jsme řešili, jaké další kroky bychom měli podniknout, aby již konečně mohlo vzniknout plošné testování tlumočnicků. MŠMT vidí největší problém ve vytvoření testovacích sad pro tlumočníky, protože na jejich výrobu nemá peníze. Odkázalo nás na MPSV, které by mělo zaštiťovat vznik těchto testů. Komora se tak v těchto dnech snaží zkontaktovat MPSV, zjistit další informace, a dojednat další schůzku, která by měla ideálně proběhnout v září. O dalším dění vás budeme informovat v příštím Bulletinu.

Třetí důležitou věcí, která se v oblasti tlumočení odehrává, je zařazení tlumočnicka do Katalogu práce. Tuto oblast má na starosti Jindřich Mareš, který se pravidelně účastní všech jednání. Na poslední schůzce se řešilo konkrétní zařazení tlumočnicka do platových tříd a také to, zda se tlumočník znakového jazyka zařadí do již existující kategorie „tlumočení a překlad“, anebo se pro něj vytvoří samostatná kategorie. Katalog práce by měl být v platnosti od 1. ledna 2017. O dalších novinkách vás budeme informovat. My doufáme, že se vše povede k naší spokojenosti!

Další aktivity Komory ve druhém čtvrtletí:

Jak jistě víte, v Komoře běžel projekt TOND – Tlumočník očima neslyšícího dítěte, který sice již skončil, ale ještě do roku 2017 musí Komora připravovat různé akce pro děti dvakrát do roka. V květnu se tak zástupci Komory vydali do školy v Radlicích, aby zde připravili zábavnou akci o tlumočení pro děti. Akce se

moc povedla.

Také jsme již dokončili Výroční zprávu za rok 2015 a poslali ji na příslušné orgány. Pokud byste si ji chtěli přečíst, je k dispozici na našich webových stránkách.

Máme také jednu velmi dobrou zprávu nejen pro členy Komory, a to, že díky jedné naší člence – Petře Slánské Bímové – obdržela Komora finanční dar, za který plánujeme pozvat zahraničního tlumočnicka / lektora či jiného odborníka na určitou tlumočnickou oblast. Až se nám podaří daný seminář zrealizovat, všechny vás pozveme! Na členství v Komoře nezáleží.

Určitě jste již v minulých Bulletinech zaznamenali informaci o tom, že Komora ve spolupráci s ASNEP a Pevností připravuje realizaci kurzu pro začínající/ nové tlumočnické. V červnu se konala poslední připomínkováni; Pevnost tak má k dispozici všechny návrhy na podklady ke kurzu a teď už jen záleží, kdy se jí podaří daný kurz spustit.

Komora a zahraniční novinky:

Jak jistě víte, na začátku září bude opět konference EFSLI, na které bude mít Komora také své zástupce: Kláru Herčíkovou a Jitku Kubištovou. Také jsme se dozvěděli o tom, že tam pojedou ještě další 2 komoří členové.

Určitě se k vám také donesla zpráva, že ve středu 28. září se koná konference na půdě Evropského parlamentu, která bude tlumočena do všech národních znakových jazyků. Bude se konat v Bruselu. Pokud byste měli zájem se na konferenci podívat, můžete se také přihlásit! Samozřejmě i Komora tam bude mít své zástupce. V příštím Bulletinu vás o této akci budeme více informovat.

Komora a vzdělávání

Certifikační vzdělávací program (CVP) v Komoře již v tomto červnu skončil. Celkem se program podařilo ukončit 17 absolventům. Sice již v Komoře tento mnohaletý kurz dále neběží, ale i tak se můžete těšit na další vzdělávací kurzy pro tlumočnické, kde si natrénujete tlumočení i překlad. Od ledna máme také v plánu připravit semestrální kurz pro tlumočnické, který by se konal vždy jednou týdně v rozsahu 60-120 minut. Až daný kurz zrealizujeme, bude vás o tom informovat. Na začátku léta se nám také podařila velmi hezká akce, a to přijetí dvou amerických tlumočnické znakového jazyka na půdě Komory. Na této akci se sešlo mnoho tlumočnické a společně jsme diskutovali o situaci v USA a v ČR. Navíc se nám povedlo s nimi navázat dlouhodobější spolupráci; pravděpodobně od září, nebo října bychom rádi zavedli pravidelní videokonference, na kterých bychom si mohli vyměňovat informace a pořádat vzdělávací akce. O připravovaných akcích vás budeme i nadále informovat.

Také jsme se v letošním roce rozhodli, že všem členům Komory věnujeme jeden seminář zdarma. První termín již proběhl na začátku června a druhý termín bude na podzim. Pokud ještě nejste přihlášení, neváhejte tak učinit co nejdříve!

To je z Komořích novinek vše.

Přejeme vám hezké léto!

V SOUVISLOSTI SE ZNAKOVÝMI JAZYKY SE TRADIČNĚ HOVOŘÍ O TLUMOČENÍ, NEBOT' ZNAKOVÉ JAZYKY NEDISPONUJÍ PSANOU FORMOU, SE KTEROU JE PŘEKLAD SPOJOVÁN (FRISBERG, 1990, S. 18). TENTO NÁZOR, PŘEVLÁDAJÍCÍ V 90. LETECH, JE JIŽ PŘEKONÁN A DNES JIŽ BĚŽNĚ MLUVÍME O PŘEKLADATELÍCH ZNAKOVÝCH JAZYKŮ. JAKÁ JSOU SPECIFIKA PRÁCE, NA CO SI DÁT POZOR A JAKÉ PROBLÉMY PŘED NÁMI VYVSTÁVAJÍ, SE POKUSÍME NASTÍTNIT V TOMTO ČLÁNKU.

TÉMA: PŘEKLAD DO ZNAKOVÉHO JAZYKA

SPECIFIKA TLUMOČENÍ PRO DĚTI

KATEŘINA PEŠKOVÁ,

RADKA NOVÁKOVÁ

Tlumočení vs. překlad?

Pro převod sdělení mezi dvěma jazyky používáme dva pojmy – tlumočení a překlad (převod bychom tedy mohli chápat jako zastřešující termín). Vzhledem k tomu, že Komora sdružuje tlumočníky, je samozřejmé, že většinu pozornosti věnujeme převodu, kdy jsou účastníci komunikace fyzicky přítomni, tedy tlumočení. Překlad navíc bývá často spojován s převodem mezi psanými formami, kterými znakové jazyky nedispoují. Co tedy máme na mysli, mluvíme-li v našem kontextu o překládání? Jaké faktory tlumočení a překlad oddělují? A proč je dobré tlumočení a překlad rozlišovat?

Jak již bylo řečeno výše, tlumočení a překlad od sebe odděluje přítomnost / nepřítomnost adresáta komunikace (faktor č. 1), není to však faktor jediný!

Dalšími faktory jsou:

- převod mezi psanými či ústními formami jazyků (faktor č. 2),
- čas, ve kterém k převodu sdělení dochází (faktor č. 3),
- odlišnost procesu převodu, zejména oddělení či splývání jeho fází (faktor č. 4).

Tyto faktory zásadně ovlivňují to, jakým způsobem k převodu dochází! Pokud adresát komunikace není přítomný, máme na převod čas, můžeme si dohledat, čemu nerozumíme, můžeme se zeptat kolegy. Celý proces převodu úplně jiný, než když se nacházíme v situaci,

kterou jako tlumočníci známe z každodenní praxe: tlumočíme například u lékaře, máme před sebou klienty (adresáty komunikace), kteří hovoří o zdravotním stavu jednoho z nich. Jako tlumočníci řešíme, kam se postavit, abychom nepřekáželi, aby na nás bylo dobře vidět, řešíme, jak dobře, jasně a především ihned formulovat v obou jazycích sdělení, aby nedošlo k nedorozumění. Zároveň přemýšlíme, zda jsme byli dost jasní, případně se opravujeme. Toto všechno (a ještě mnohem víc) děláme v jeden moment. Navíc převádíme velmi krátké úseky promluvy a nevíme (nebo alespoň ne s jistotou), co bude následovat. V situaci, kdy máme dostatek času, nikdo z adresátů není přítomen (například natáčíme převod na kameru), je jasné, že celý proces bude odlišný, protože můžeme s textem pracovat úplně jiným způsobem.

Znakové jazyky sice nemají psanou podobu (faktor č. 2, viz výše), se kterou je překlad nejčastěji spojován, odborníci věnující se tlumočení, nebo šířeji převodu znakových jazyků, však situace, kdy jsou splněny zbývající podmínky (nepřítomnost adresáta, čas pro převod) a dochází k zaznamenání na videokameru, považují za překlad. A jelikož se tlumočníci znakových jazyků dostávají do situací, kdy texty netlumočí, ale překládají, je vhodné seznámit se s teorií překladu – vycházející z prací kolegů-překladatelů jazyků mluvených i znakových.

Překlad těsný, volný a funkční

Mezi základní pojmy teorie techniky překladu patří volný a těsný překlad. Těsný překlad je překladem tzv. doslovným, kdy překladatel jde po povrchové rovině textu. Přemýšlí o slovech a větách v originálu a hledá k nim ekvivalenty v cílovém jazyce.

V protikladu k tomuto přístupu stojí překlad volný. Volný překlad je překlad myšlenek, překladatel se tedy tolik nezabývá způsobem, jakým je originální text napsán, a nehledá k jazykovým vyjádřením ekvivalenty v jazyce cílovém. Technika volného překladu spočívá ve snaze sdělení tzv. deverbálovat, tedy zbavit jazyka, a myšlenku znovu vyjádřit tentokrát v jazyce cílovém a najít taková jazyková vyjádření, která jsou pro cílový jazyk typická. Důležitým rysem volného překladu je i určitý ohled na adresáta, tedy na cílového příjemce, jeho znalosti atd. V praxi – převedené do našeho prostředí překladu znakových jazyků – by to znamenalo, že budeme-li mít za úkol překládat do ČZJ například učebnici pro studenty vysoké školy, můžeme zohlednit to, že neslyšící mají omezenější přístup k informacím (ze psané i mluvené češtiny) a mohou mít nižší informační základ než jejich slyšící vrstevníci (spolužáci). Proto náš překlad bude například více explicitní (jakoby vysvětlující) než originál, neboť je-li účelem, aby cíloví příjemci látku pochopili, a potřebují-li k tomu jiné prostředky, než nabízí originál, mají být v překladu poskytnuty.

Nemůžeme říct, který z přístupů je ten „správný“. U nás (v Čechách a na Moravě) převažuje především přístup volný, v tradici českých teoretiků překladu nazývaný jako překlad funkční. Teorii překladu znakových jazyků se mnoho lingvistů zatím nevěnovalo, ucelenější texty publikoval Ch. Stone, který o přístupu k překladu přistupuje právě z hlediska funkčního a v tomto duchu se snaží dojít i k určité normě (norma – jakýsi vzor, úzus, jaké jsou určité typy překladů, které jsou dobře hodnoceny).

Některé z poznatků Christophera Stona vám představíme v dalším čísle Komořího bulletinu.

Teorie skoposu

Zajímavým posunem v přístupu k překladu je tzv. teorie skoposu (neboli účelu). Tento přístup by patřil k překladu funkčnímu, tedy volnému, důraz je ale ještě mnohem více kladen na to, jakému účelu překlad slouží. Podle této teorie má být způsob překladu maximálně podřízen novému adresátovi, který může být odlišný od adresáta originálního textu.

Každý z přístupů – těsný překlad, funkční přístup i teorie skoposu – má své zastánce a odpůrce, podstatné pro nás je vědět, že i překladatelé mluvených jazyků řeší podobné problémy jako my a že se od nich můžeme v mnohém poučit a neobjevovat již objevené.

Postup překladu – akcent na obsah a styl

Při samotném překladu můžeme rozdělit proces překladu na fáze:

- 1) porozumění originálnímu textu (textu ve výchozím jazyce),
- 2) interpretace,
- 3) produkce v cílovém jazyce.

Nejde tedy o to rozumět jednotlivým slovům a větám, ale tomu, co se skrývá za nimi. Překladatel by se neměl nechat ovlivnit jednotlivými vyjádřeními či členěním originálního textu, měl by být schopen obsah textu – již oprostěný od slov a od gramatiky – vyjádřit v cílovém jazyce. Překládáme totiž obsahy sdělení, a ne slova a věty.

Při překládání do znakových jazyků máme zkušenost, že velmi dobře pomáhá, když si překladatel text, který překládá, převede do obrázků či schémat: napíše si klíčová hesla nebo symboly a ty propojí šipkami, čárami... Díky tomu zapomene, v jakém pořadí byly informacev českém textu poskládány a jaké jazykovéprostředky byly pro vyjádření dané skutečnosti použity, a předejde tomu, že to ovlivní český text a vyjádření v českém znakovém jazyce bude působit nepřírozně. Zapomínat ale překladatel nesmí na styl, v jakém je text napsán – i ten by měl být v překladu vhodně zohledněn.

Tým

Znakové jazyky nemají psanou podobu, a překládáme-li do nich, musíme je zaznamenat na kameru. Pro vytvoření kvalitního videopřekladu je zapotřebí minimálně tříčlenného překladatelského týmu, přičemž každý z jeho členů má jedinečnou a nenahraditelnou funkci. Pilířem celého týmu je osoba překladatele, který je nejčastěji i figurantem, tedy tím, kdo prezentuje připravený překlad na kameru. Překladatel je zpravidla neslyšící rodilý uživatel českého znakového jazyka, neboť jako rodilý mluvčí má mnohem větší jazykový cit a je schopen vybrat vhodnější jazykové prostředky, než někdo, pro nějž je mateřským jazykem jazyk mluvený.

I rodilý mluvčí nějakého jazyka však potřebuje korekturu svého projevu, neboť nikdo nad svým projevem není schopen získat patřičný odstup. Proto je důležitým a nepostradatelným členem týmu další neslyšící rodilý uživatel, který výsledný překlad

kontroluje po stránce jazykové.

Posledním, ne však méně důležitým účastníkem celého procesu, je slyšící tlumočnick, který zodpovídá za to, že nedojde k významovému posunu.

Při procesu překladu v první fázi spolupracuje překladatel se slyšícím tlumočnickem, protože je potřeba originálnímu textu skutečně dobře porozumět a pro neslyšící je zvládnutí češtiny často obtížné, touto částí tedy procházejí společně. Pak nastává fáze, kdy si neslyšící překladatel připraví text v cílovém jazyce, a poté ho „zkouší“ – v této fázi slyšící tlumočnick kontroluje, zda nedošlo k významovému posunu, a neslyšící tlumočnick navrhuje úpravy jazykové a případně upozorňuje na pasáže, které nejsou úplně jasné. Důležité je, aby neslyšící korektor neviděl originální český text a nebyl jím ovlivněn, a to ani z jazykového, ani obsahového hlediska. Předchází se tím nechtěným vlivům výchozího textu, které pak působí nejasně, resp. nepřirozeně.

Všichni členové týmu by měli být přítomni po celou dobu, tedy ve všech fázích překladu. Nestačí například konzultace se slyšícím tlumočnickem před natáčením, každý má svoji roli, která je důležitá v celém procesu.

Je to sice výrazně větší tým, než jaký je potřeba při překladu mluvených jazyků, kde je možné požádat kolegu o opravy v textu „pouhým“ zasláním textu např. e-mailem. Psaný text je možné revidovat, v případě znakových jazyků by však následná korektura nebyla příliš vhodná, protože přetáčet by se musel celý úsek videopřekladu. Při překladu do znakových jazyků je tedy nutné počítat s tím, že postup je jiný a komplikovanější, ale povaha znakových jazyků a kvalitní překlad to vyžaduje.

Proč je při překladu z češtiny upřednostňován neslyšící překladatel?

V prostředí mluvených jazyků je běžnou praxí, že překladatel překládá do svého mateřského jazyka (má-li tedy překladatel kombinaci ČJ – AJ a čeština je jeho jazykem mateřským, bude překládat do češtiny). Předpokládá se totiž, že v mateřském jazyce se umíme lépe vyjádřit než nerodilí mluvčí: známe více významových nuancí a nalezneme vhodnější vyjádření, takové, které rodilí uživatelé pro tu konkrétní skutečnost / situaci používají.

Proto by i překladatel do ČZJ měl být neslyšící. Tuto konvenci dodržujeme my i kolegové v zahraničí. Pochopitelně to platí především o překladech, které nejsou pracovní, ale oficiální.

Nutno ale podotknout, že český znakový jazyk jako mateřský jazyk překladatele je podmínkou zásadní, nikoliv ale jedinou! Překladatel musí znát pracovní postupy, musí si být vědom, že pracuje se dvěma jazyky a kulturami, a stejně jako tlumočnick na sobě musí pracovat a na svoji práci kriticky nahlížet, důležitým předpokladem je i inteligence a orientace v tématu, které se překládá. To znamená, že ne každý neslyšící může být překladatelem. A ne každý překladatel může tlumočit každý text. O kompetencích překladatele se dočtete níže v článku Kateřiny Liškové.

Proč Komoří bulletin překládají hlavně slyšící?

Funkce překladu může být i vzdělávací – díky tomu, že přeložíme určitý text, zpřístupníme tak nějaké informace těm, kteří jim v originále nerozumějí. Tuto funkci mají překlady Komořího bulletinu – cílem realizačního týmu je, aby informace týkající se tlumočení a překladu byly neslyšícím, kteří mají problémy s češtinou, dostupné. Například i proto, aby neslyšící získávali co nejvíc nových informací a poté se mohli sami stát tlumočníky a překladateli. Neslyšících, kteří umějí překládat, je stále ještě málo – což se projevuje mimo jiné tak, že se nám nedaří najít dost kolegů, kteří by texty v Bulletinu překládali. Je to takový začarovaný kruh, ze kterého se chceme dostat tím, že texty přeloží i slyšící tlumočníci, a díky tomu budou neslyšící mít zase nějaké informace navíc a za čas se přihlásí a ujmou se překladu sami.

Překlady z českého znakového jazyka

Pakliže překlady do ČZJ provádějí neslyšící, jakožto rodilí uživatelé ČZJ, měli bychom být stejně pečliví i při výběru překladatele z ČZJ. Překladatel by měl být slyšící rodilý mluvčí češtiny, neboť do češtiny – svého mateřského jazyka – bude překládat lépe. Jak již bylo napsáno výše, výsledný překladový text by měl být originálu adekvátní nejen obsahově, ale i stylem. Jak si ale poradit s tím, že ČZJ je v současné době méně stylově diferencován, resp. s tím, že nemáme jednotlivé styly popsány? Podobně jako u překladu do ČZJ nechceme přenášet konstrukce z češtiny do překladu českého znakového jazyka a snažíme se o to, aby text působil přirozeně, měli bychom na to také myslet i při překladu do češtiny. Český znakový jazyk sice ještě (možná) nemá tolik jazykových stylů jako čeština (nikoliv proto, že by to byl jazyk horší, ale proto, že ČZJ se objevuje v určitých situacích relativně nově), ale to neznamená, že budeme vytvářet překlad, který by v češtině vyzníval nepatřičně. Pokud tedy budeme překládat návod z českého znakového jazyka, měli bychom si nejdříve přečíst několik návodů v češtině a podívat se na to, jaký „jazyk“, tedy jaký styl se běžně používá. Podobně bychom měli postupovat i při překladech úředních dopisů, veřejných projevů, odborných článků atd.

Nepřekládáme pouze mezi dvěma jazyky, ale především mezi dvěma kulturami!

Při překladu je důležité myslet na to, že nepřekládáme jenom mezi dvěma jazyky, ale především mezi dvěma kulturami! A každé jazykové a kulturní společenství může pro vyjádření stejné skutečnosti používat zcela odlišné jazykové prostředky i různých jazykových rovin. Proto je při překladu nezbytné nebazírovat na konkrétních slovech a znacích a oprostít se od nich. Pokud se nám toto nepovede, hrozí, že se budeme v cílovém textu vyjadřovat prostředky, které nejsou pro daný jazyk přirozené a působí nepatřičně. Pokud se například v českém textu objeví pro pojmenování jedné skutečnosti řada synonym (např. prezident, hlava státu, nejvyšší velitel ozbrojených sil, Barak Obama), neznamená to, že musíme použít stejněpestrý repertoár znaků. Pro češtinu je takovýto způsob vyjadřování, například v textech žánru zpravodajského, typický, český znakový jazyk však takové „bezúčelné“ používání synonym běžně nepoužívá a v překladu by působily cize, či by dokonce mohly ztížit porozumění.

Dalším příkladem úskalí při překladu může být odlišný způsob strukturování textu. Překladatel má čas a prostor, aby si přečetl celý text od začátku dokonce a zvážil, zda by

pro cílový jazyk nebylo typičtější toto sdělení vyjádřit například v jiném pořadí. Čeština a český znakový jazyk jsou natolik odlišné jazyky, že se nemusí jednat o změny na úrovni vět, ale celých odstavců, a překladatel by se toho neměl bát, protože překládáme proto, aby neslyšící příjemce přeloženému textu dobře rozuměl.

V neposlední řadě nesmí překladatel zapomínat na aspekt pragmatický – tedy na zkušenost uživatelů konkrétního jazyka se světem. Při překladu bychom neměli na pragmatické aspekty textu zapomínat a v překladu bychom je měli zohledňovat – klidně i tak, že při překladu použijeme jiné příklady mimojazykové reality, než které nabízí originál, pokud jsou tyto kulturně odlišné. Pro názornost si uveďme příklad: v originálním textu je napsáno, že někdo „zazvonil na zvoněk u dveří“. Slyšící čtenář – na základě zkušeností – vyvozuje, že někdo někam přichází na návštěvu. Pokud není pro text důležité, že to byl právě zvukový signál, který návštěvu oznamoval, je vhodné přeložit tuto část do českého znakového jazyka například: „světlo v místnosti se rozblíkalo“, což je pro neslyšící příjemce překladu spíše signálem příchodu návštěvy, než kdybychom otrocky přeložili výchozí vyjádření originálu.

Blikající světlo namísto zvuku zvonku? Tuleňátko v Bibli? Aneb kdo první kulturně přizpůsobené překlady popsal?

Nejsme jediní, kdo přizpůsobuje překlady sociokulturnímu prostředí uživatelů jazyka, do kterého překládáme. Již v roce 1964 popsal E. Nida (významný teoretik překladu) situaci, kdy v překladu bible pro eskymácké kultury bylo nahrazeno slovo „jehňátko“ slovem „tuleňátko“, přestože v jazyce eskymáků pojmenování pro jehně existuje. V překládaném textu však mělo ve čtenáři ono jehně vyvolat asociaci čistého tvora, mláděte, které je určeno pro obětování, v eskymácké kultuře je však tato asociace spjata právě s tulenětem, které je v jejich podmínkách běžnější.

Technické parametry videopřekladu do ČZJ

Pro překlad je kvalitní tým, který ví, jak k procesu překladu přistupovat, zásadní. Nesmíme ale zapomínat ani na parametry technické. Základním požadavkem při zhotovování videopřekladu je kvalitní a ostrý obraz, bez nežádoucích šumů. Figurant, který překlad prezentuje, musí být dobře nasvícen a jeho ruce musí být kontrastní k tělu. Důležité je myslet i na další technické parametry, které má kvalitní videopřeklad mít:

V případě, že se v překladu objevují jména, odborné termíny, adresy aj., které jsou hláskovány prstovou abecedou, doporučujeme přidat krátké mezititulky, ve kterých se toto konkrétní slovo souběžně s hláskováním objeví.

Důležitým technickým aspektem je i délka videa. Videopřeklad by měl mít v ideálním případě maximálně 1,5 minuty, tento čas je optimální pro udržení zrakové pozornosti a předávané informace jsou stále ještě přehledné. V případě, že není možné překlad rozdělit do kratších celků, by měla být maximální délka videí 2 až 3 minuty. V případě, že by se jednalo o videopřeklady delší, například 5minutové, které jsou již považovány za příliš dlouhé, doporučujeme je alespoň „rozbit“ několikavteřinovými efekty: ztmavením, prolínacím efektem atd.

Zaujalo vás téma překladu? Už jednou jsme měli velice úspěšný seminář o teorii překladu, jehož teoretickou část vedla dr. Jettmarová z UTRL, která je předním odborníkem na tuto oblast a výborným pedagogem. Pokud byste měli o opakování tohoto seminářezájem,

napište nám na rada@cktzj.com.

Literatura:

- BELISOVÁ, Š. 2002. Kapitoly z dějin českého překladu. Praha: Karolinum. BRUNEL, A.; ŠOTOLOVÁ, J. 2012. Stylistická analýza českých a francouzských textů. Praha: FF UK.
- ČENŇKOVÁ, I. 1980. Shody a rozdíly mezi překladatelským a tlumočnickým procesem [rigorózní práce]. Praha: FF UK.
- HOUŽVIČKOVÁ, M.; HOFFMANNOVÁ, J. 2012. Čeština pro překladatele: základy teorie, interpretace textů, praktická cvičení. Praha: FF UK.
- KNITTLOVÁ, D. 2010. Překlad a překládání. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci.
- LEVÝ, J. 2012. Umění překladu. Praha: Apostrof.
- NIDA, E. 1964. Toward a science of translating: with special reference to principles and procedures involved in Bible translating. Leiden: Brill.
- NORD, CH. 2006. Translating for Communicative Purposes across Culture Boundaries. *Journal of Translation Studies*, roč. 9, č. 1, s. 43–60. ONG, W. 2002. Orality and literacy the technologizing of the word. London: Routledge.
- PETRÁŇNOVÁ, R. 2013. Může se i český znakový jazyk stát jazykem Bible? K problematice překladu biblických textů do znakových jazyků. In *Studies in Applied Linguistics / Studie z Aplikované Lingvistiky*. Díl 1, s. 141–146.

KOMPETENCE PŘEKLADATELE

KATEŘINA
LIŠKOVÁ

Článek vychází z materiálů popisujících situaci překladatelů v Německu. Pokud byste chtěli vědět o situaci v Německu více, doporučujeme vám, abyste si přečetli bakalářskou práci Kateřiny Liškové, která je ke stažení zde: [odkaz](#)

K tomu, aby cílová skupina z přeloženého textu co nejvíce profitovala, by měl mít každý překladatel soubor určitých klíčových kompetencí. Kompetencí rozeznáváme v tomto kontextu několik:

1. Kompetence poskytování překladatelských služeb

Tato oblast specifikuje osobnostní dovednosti pro poskytování překladatelských služeb. Překladatel si umí sjednat zakázku, vyjednat pracovní podmínky, termíny dodání práce, formu a způsob vyplacení odměny včetně kalkulace poskytnutých služeb a jejich přidané hodnoty, zná svá práva a povinnosti vůči zadavateli. Umí organizovat svůj čas, pracovat

se stresem, dodržuje závazky. Umí pracovat pod tlakem a zvládá práci v týmu, včetně cizojazyčného a/nebo virtuálního. Dokáže navázat kontakty pro spolupráci v týmu. Rozšiřuje své vzdělání. Do této oblasti spadají i kompetence produkční. Překladatel umí zvolit strategii překladu odpovídající klientovu požadavku, dokáže identifikovat problémy a zvolit řešení. Umí obhájit svůj postup při překladu. Osvojí si překladatelský metajazyk, komunikuje jasně o své práci, postupech a řešení problémů. Zná techniky revize vlastních vyprodukovaných textů a dokáže si nastavit a dodržovat standardy kvality.

2. Jazyková kompetence

Překladatel má povědomí o gramatických, lexikálních a idiomatických strukturách. V případě překladu do DGS jsou vyžadovány perfektní schopnost čtení s porozuměním ve zdrojovém jazyce a nadprůměrná znalost cílového jazyka včetně znalosti různých variet.

3. Interkulturní kompetence

Mezi sociolingvistické dovednosti patří schopnost použít varietu jazyka odpovídající situaci, schopnost rozeznat pravidla interakce vážící se ke specifické komunitě včetně nonverbálního chování. Schopnost práce s textem zahrnuje analýzu struktury a koherence dokumentu. Dokument nemusí mít jen formu psaného textu, ale například multimediálního souboru, čili k celkové koherenci mohou přispívat i vizuální a zvukové prvky. Překladatel dokáže porozumět skrytým významům, nepřímým zmínkám a narážkám. Umí vytáhnout a shrnout klíčové informace v dokumentu, dokáže identifikovat prvky odlišných kultur, hodnot a odkazy na ně v textu. Dokáže tyto kulturní prvky výstižně propojit. Umí rychle a kvalitně vypracovat koncept, přeformulovat nebo zestručnit text v jazycích A i B (C, D...). Pro překlad do DGS je bezpodmínečně nutná orientace v obou jazycích a kulturách, neboť znalost kultury slyšících je nutné převést do prostředí kultury Neslyšících.

4. Kompetence shromažďovat informace (sběr a porovnávání informací)

Překladatel umí efektivně vyhledávat odbornou terminologii (ovládá práci se softwarem pro vyhledávání terminologie, umí pracovat s elektronickými korpusy a elektronickými slovníky) a konzultovat s experty v dané oblasti. Zároveň umí kriticky zhodnotit důvěryhodnost dokumentů nalezených na internetu nebo jiném médiu. Dokáže vyvinout systém vlastní archivace dokumentů (EMT, 2009). Vedle vyhledávání neznámých znaků ve slovnících nebo specializovaných periodikách je nutná schopnost parafrázovat psané texty pro převod do DGS (Weinmeister, 2012).

5. Tematické kompetence (vyhledávání informací, schopnost se učit)

Překladatel umí vyhledat odpovídající informace pro hlubší pochopení tématu. Dokáže rozvíjet své znalosti v odborných tématech – vytváří si systematizovaný seznam terminologie (tzv. controlled vocabulary – indexovaný seznam umožňující vyhledávání). Překladatel je mimo jiné „zvědavý“, má potřebu vyhledávat, analyzovat a sumarizovat nové informace (EMT, 2009).

6. Technologické kompetence

Překladatel ovládá podpůrný software a umí ho používat efektivně a ke svému prospěchu. To zahrnuje programy na kontrolu pravopisných chyb, formátování dokumentů, program na přepis audio záznamu (rozeznávání hlasu), prvky strojového překladu; ale také uživatelské schopnosti pro práci s internetem a databázemi. Umí vytvářet složky a vlastní databáze (EMT, 2009). Tyto technologické kompetence se vztahují

především na překlad mezi jazyky, které mají psanou formu, proto je není možné přímo vztáhnout na překlad do DGS. Weinmeister (2012) definuje další dvě kompetence, které se uplatňují v kontextu multimédií (tj. u vizuálně motorických jazyků, kde jednou z forem záznamu je videonahrávka).

Oblast médií – technické schopnosti

Osoba znakovající před kamerou (figurant) by měla umět používat videokameru a mít znalosti technického charakteru, jako je střihání či vkládání videí na webové stránky. Pro kvalitní práci nelze samozřejmě využívat primárně strojový překlad. Zde se jedná o software sestavující indexovaný seznam vět či sousloví, které již byly v minulosti přeloženy, čímž umožňuje rychlejší práci na překladu. Software nabízí překladateli možné varianty překladu ustálených spojení či dříve přeložených vět a sousloví. Ačkoli figurant nemusí nutně stát u překládání zdrojového textu, z osobního rozhovoru ve firmě Skarabee poskytující překlady do DGS a z emailové konverzace s firmou Gebärdenwerk poskytující obdobné služby vyplývá, že člověk, který bude cílový text znakovat před kamerou, je vždy přítomen u vytváření překladu a často je i sám překladatelem. Ačkoli figurant sám nemusí tyto činnosti vykonávat, jejich znalost přispívá k porozumění celému procesu. Díky tomu figurant například ví, kdy se ukazují titulky, kdy je vhodné udělat v projevu pauzu a podobně. Rozumí základním technickým údajům na DVD nebo na internetu a dokáže svůj projev přizpůsobit podmínkám, které si to či ono medium žádá (Weinmeister, 2012).

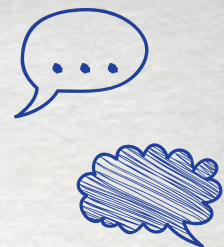
Oblast médií – schopnost přednesu

Samozřejmostí je jasný a srozumitelný projev, figurant se musí vyvarovat „přeřeknutí“ či „koktání“ (Weinmeister, 2012). Každá z výše jmenovaných kompetencí předpokládá kombinaci nadání, znalostí a chování nutných k vypracování konkrétní zakázky v konkrétních podmínkách (EMT expert group, 2009). Předpokladem k úspěchu je i dostatečná znalost jazyků A i B, a to minimálně na úrovni C1 Společného evropského referenčního rámce (Common European Framework of References for Languages).

Němečtí tlumočníci a překladatelé, kteří absolvovali tlumočnické a překladatelské vzdělání, ctí tzv. Pracovní a etický kodex tlumočnicků a tlumočnic a překladatelů a překladatelek znakového jazyka. Celý etický kodex obsahuje 22 pravidel. Kodex se orientuje na výkon tlumočnické profese, například každý tlumočnický je odpovědný sám za sebe, je povinen dbát na své vzdělání, přijímá pouze takové zakázky, na které podle svého uvážení stačí, tlumočnický jedná podle svého nejlepšího uvážení. Každý tlumočnický dodržuje mlčenlivost a je kolegiální ke svým spolupracovníkům. Bod, jehož obdobu v Etickém kodexu ČKTZJ nenajdeme, říká, že tlumočnický se má vyvarovat všech forem nekalé konkurence, například nabízení svých služeb pod cenou.

LUCIE
BŘÍNKOVÁ

TENTOKRÁT JSME SE PTALI EDITORŮ A MODERÁTORŮ ZPRÁV V ČESKÉM ZNAKOVÉM JAZYCE, KTEŘÍ MAJÍ S PŘEKLADEM BOHATOU ZKUŠENOST. ČTĚTE NÍŽE.

1) Co je specifické na překladu do českého znakového jazyka?

PAVLÍNA
SPILKOVÁ

Co se týče překladu z češtiny do českého znakového jazyka, musíme myslet na to, což samozřejmě už všichni víme, že znakový jazyk je víc vizuální. Jednou ze specifických praktik, kterých jsem si já všimla, je, že znakový jazyk vyžaduje větší konkrétnost a jasněji ukotvené informace. Uvedu to na příkladu: V českém textu je obyčejná informace, že zemřel člověk. Kdybych to přeložila přesně podle tohoto textu, ve znakovém jazyce to působí neúplně. Něco tomu chybí. Je třeba ještě přidat okolnosti: Jak přesně zemřel? Oběsil se? Nebo se podřízl? Pro znakový jazyk je (z jeho podstaty, jak funguje a jaká je jeho struktura) třeba tyto informace dohledat, pokud v původním textu nejsou. Podobné je to, když překládáme informace ze sportu. Např. věta: Dali gól. Tato výpověď je při překladu do znakového jazyka také vlastně neúplná. Je třeba přesně vědět, jak ten gól padl. Hlavičkou? Nebo střelec oběhl všechny hráče? Vlastně znakový jazyk jako by předával stejně barvitý a mnohovrstevnatý obraz, který jsme mohli vidět v daném zápase. Tam také vidíme, jestli to byla hlavička, nebo gól z křídla. Pro perfektní srozumitelnost ve znakovém jazyce je třeba předat neslyšícímu příjemci jasný a pravdivý obraz, jak daná událost proběhla / jak se věc stala.

2) Co je nejtěžší na překladu do českého znakového jazyka?

Na překladu do českého znakového jazyka je pro mě nejtěžší – a myslím, že to tak mají i ostatní –, když mám překládat téma, kterému dobře nerozumím. Pro mě je to například téma náboženství. Nemám k němu vztah, nerozumím mu, když pak mám toto téma překládat, nevím, jak začít, jaký si mám udělat systém, jak postupovat. Mám pocit, že pak ten překlad do českého znakového jazyka není stoprocentní, něco mu chybí. Nebo například překlad uměleckých textů. Tam je třeba přesně do detailu znát a umět si představit jednotlivá slova a jejich význam, abych je dokázala správně vyjádřit. Nejlepší je, když mohu překládat text, který mě zajímá a baví, to pak vím, jak se ho zhostit a jde mi to lehce a přirozeně. Věřím, že toto je zkušenost i ostatních překladatelů.

1) Co je specifické na překladu do českého znakového jazyka?

Já pracuji jako moderátor tady v České televizi a často musím čelit tomu, jak správně přeložit číslovky. Například zemřely stovky lidí. Kolik to přesně je? Sto, dvě stě, tři sta? Pro překlad do znakového jazyka bych potřeboval konkrétní číslo, tohle neutrální vyjádření se mi moc nelíbí. Podobné je to i u zkratk. Já nemůžu jen tak použít zkratku OSN, pokud jsem předtím nevysvětlil, co znamená. Musím říct, že se jedná o organizaci, jejíž zkratka znamená např. Světová organizace neslyšících. Nebo zkratka ÚOOZ. Také musím nejdříve říct, že se jedná o jakýsi vyšetřovací útvar. Musím prostě nejdříve poskytnout tu informaci, která rozkryje, co se skrývá za danou zkratkou. Takhle postupuji i u odborných výrazů, ty se také nejdříve musí vysvětlit. Také je pro mě jako překladatele nepříjemné, že informace v češtině je jen obecná, nedává mi konkrétní informace, které potřebuji k překladu, potřebuji dostat jasnou vizuální představu a potom už jsem schopen to přeložit. Musím nejdřív veškeré informace rešeršovat, a pak to tedy mohu přeložit.

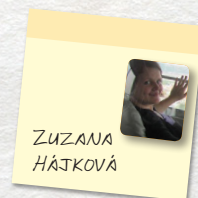

2) Co je nejtěžší na překladu do českého znakového jazyka?

Nejtěžší je pro mě rozumět těm kondenzovaným zprávám, které překládám tady v televizi. Když si stejnou zprávu čtu někde v novinách a je tam víc informací, tak mi nedělá problém pochopit, o co se jedná. Ale jakmile mám podobnou zprávu překládat, ale pouze na základě toho kratičkému textu, se kterými tady pracujeme, musím spolupracovat s nějakým tlumočnickem a společně tu zprávu nějak přeorganizujeme, aby byla srozumitelná i pro neslyšící diváky, kteří ten text neznají. To je nejtěžší – poprat se s těmi krátkými, hutnými texty.

1) Co je specifické na překladu do českého znakového jazyka?

Já si myslím, že nejdůležitější je to, že znakový jazyk potřebuje něco jiného než jazyky mluvené. Znakový jazyk je víc jako film, dává jasnou a konkrétní představu, takže kdybych měla překládat film, šlo by to lehce. Pokud ale mám překládat text z češtiny, tak je to těžší, protože čeština víc pracuje s obecnějšími výpověďmi, neříká konkrétní, detailní informace. Znakový jazyk, aby byl dobře srozumitelný, potřebuje pracovat s konkrétními a detailními informacemi a přesně popsat, o co se jedná. Když si to ukážeme na příkladu: slovo „nehoda“ – pokud v češtině mluvím o nehodě, stačí použít toto obecné slovo, které stačí pro slyšící Čechy, aby porozuměli tomu, co se stalo. Ve znakovém jazyce je třeba uvést detailní informace, co to bylo za nehodu. Narazila do sebe dvě auta zepředu, nebo zadní narazilo do předního, nebo přední vjelo do zadního, nebo se zadní převrátilo na střechu atd. Těch způsobů, jak se to událo, je mnoho. Čeština si opravdu vystačí s tou neutrální výpovědí „nehoda“. Ve znakovém jazyce, když řeknete jen „nehoda“, tak to nepřináší divákovi ten potřebný obraz, představu, co se stalo. Nebo jiný příklad: V češtině třeba stačí říct, že se stala vražda. Neutrální znak pro označení vraždy v českém znakovém jazyce máme, ale když ho použijeme bez dalšího vysvětlení, je to takové neúplné. Nedostáváme tu konkrétní, jasnou představu. Znakový jazyk opravdu nutně potřebuje pracovat s jasnou představou. Je to podobné, jako když se podle jedné knihy natočí film třikrát stejně a jinak. Každý režisér si z té knihy vezme jinou představu, jak to probíhalo, a filmy (podle téže knihy) budou jiné. Myslím, že kdyby těch režisérů bylo deset, každý ten film zpracuje jinak. A to je podobné i u tlumočení a překladu. Kdyby tuto stejnou knihu překládalo pět různých překladatelů, tak výsledek bude od každého jiný, bude odpovídat jejich vlastní a konkrétní představě. Čeština je v tomto jiná. Neposkytuje ty konkrétní informace, ty musíme dohledávat. Když se tedy vrátím k tomu nejdůležitějšímu, tak hlavním specifikem překladu do znakového jazyka je přenést konkrétní obraz/přstavu.

2) Co je nejtěžší na překladu do českého znakového jazyka?

Nejlehčí jsou pro mě témata, která mám ráda, kterým rozumím. Např. témata, jako je politika nebo sport, to je pro mě těžké překládat, protože se v tom moc neorientuji. Nebo třeba když jsem začínala s uměleckým překladem písní, tak to pro mě bylo těžké. Tam musíte hodně přemýšlet o metaforách, umět se správně vyjádřit, vložit do toho ten správný pocit, mít konkrétní představu, o čem ta píseň vypráví apod. Také je těžké při překladu do znakového jazyka odolávat vlivu češtiny a případnému vzniku kalků. Např. slovo „duchovní“ se začalo do českého znakového jazyka překládat znakem, který má původní význam DUCH. Ale duch a duchovní spolu přece nesouvisejí. Duchovní souvisí s náboženstvím, ale slovo „duchovní“ má stejný základ jako „duch“, proto se začal překládat tímto znakem, ale není to správně. Je to vliv češtiny. Nebo slovo „výkon“ – ve významu „sportovní výkon“ se do českého znakového jazyka překládá jako VRCHOL, ŠPIČKA. To přece ale není ten správný význam toho slova. Nebo „vicemiss“ – zde dochází k překladu jako VÍCE a MISS, což by tedy znamenalo, že je víc než miss, tedy, že je jako nejlepší? Ale správný význam je, že se umístila až jako druhá. A takové kalky se bohužel do překladů do českého znakového jazyka občas přenášejí. Je tedy důležité na to myslet a tyto chyby nedělat a přemýšlet nad správným významem slov. A poslední věc, na kterou musíme při tomto typu překladu myslet, jsou indexy. V české větě často nemáme informace, kde kdo přesně stál a ke komu odkazoval. Ve znakovém jazyce musíme být důslední v rozmístění postav a v odkazování k nim. Jinak způsobíme zmatek.

Z ORGANIZACÍ

ZPRÁVY Z ASNEP

- Novela Zákona o rozhlasovém a televizním vysílání

Zástupci ASNEP v tuto chvíli řeší novelu Zákona o rozhlasovém a televizním vysílání, kde usilují o to, aby se zvýšilo procento přístupnosti vysílání pro neslyšící osoby (větším počtem titulkovaných pořadů a tlumočení do českého znakového jazyka), a také o to, aby se sjednotila pravidla pro výpočet zákonných procent. Podporu novely vyjádřil i premiér Bohuslav Sobotka.

Na osobním setkání zástupci ASNEP seznámili pana premiéra s dalším problémem v naší oblasti – chybějí prováděcí předpisy k Zákonu o komunikačních systémech neslyšících a hluchoslepých osob a z tohoto důvodu zákon často není naplňován.

Na dalších jednáních řeší ASNEP například otázky bariér pro neslyšící v rámci obce (jednání zastupitelstva, samotný úřad nebo třeba matrika).

- Kulatý stůl s ministryní Valachovou

Dne 10. 5. se konal v Poslanecké sněmovně PČR kulatý stůl s ministryní Valachovou na téma „Nový, rovný a kvalitní přístup ke vzdělávání neslyšících“. Hlavním tématem měla být chybějící koncepce vzdělávání neslyšících dětí v ČR a zároveň se měla řešit podpora CEFR pro ČZJ. Oficiální článek si můžete přečíst [ZDE](#)

- Zprávy ze zasedání ASNEP

Na květnovém zasedání ASNEP (dubnové bylo zrušeno) pro nás, tlumočníky, byly zajímavé především následující dva body:

1) SNN nadále podstupuje další kroky, aby mohlo od ledna 2017 převzít CZTN. V rámci těchto změn se ASNEP (a s ním i kancelář CZTN) přestěhuje do Karlína, kde sídlí SNN, a prostory ve Vodičkově už nebude ASNEP využívat. Ušetří se tím náklady na provoz a CZTN už bude blíže své nové organizaci. Znovu bylo v souvislosti s přesunem CZTN pod SNN připomenuto, že SNN nehodlá měnit systém fungování CZTN, klienti změnu nemusí ani zaznamenat – nadále bude možné služby objednávat skrze operátory, dokonce zůstanou i stávající zaměstnanci CZTN.

2) Poslanecká sněmovna (PS) bude jednat v příštích týdnech o tom, jakým způsobem by mohla zpřístupnit svoji práci neslyšícím. Přestože PS má povinnost být bezbariérová a otevřená pro všechna jednání, je nám jasné, že není možné ihned požadovat, aby bylo vše tlumočeno do českého znakového jazyka (a simultánně přepisováno). ASNEP byl osloven, aby navrhl nějaké první kroky.

Návrh ze zasedání ASNEP:

I. Co požaduje:

1) Požaduje, aby vedení ASNEP bylo informováno o všech jednáních týkajících se osob se sluchovým postižením, aby se jednání mohl účastnit zástupce ASNEP, který se věnuje konkrétní problematice, a dále zástupce komunity. Dále požaduje, aby na tato jednání PS zajistila tlumočení do českého znakového jazyka a přepis mluvené češtiny.

2) Požaduje, aby PS zajistila tlumočení do českého znakového jazyka a přepis mluvené češtiny pro návštěvy v PS (které budou ohlášeny minimálně s 2týdenním předstihem).

3) Požaduje, aby byly pravidelně tlumočeny tiskové konference poslaneckých klubů (které jsou na začátku poslaneckého týdne). Odůvodnění: Na tiskových konferencích prezentují představitelé politických stran své názory a postoje, jde o autentické projevy, které nejsou reprodukovány médii, a neslyšící si tedy mohou lépe udělat dojem o názorech a způsobu prezentace jednotlivých klubů i poslanců. Vzhledem k tomu, že tiskové konference přenáší Česká televize a jsou považovány za pořady s velkou sledovaností, ukáže tímto krokem PS respekt ke komunitě a bude dobrým vzorem slyšící většinové společnosti. Simultánní přepis tiskových konferencí poslaneckých klubů není možný, respektive není možné, aby ho kamery zabraly. Navrhujeme vyslat požadavek do ČT, aby byly přenosy tiskových konferencí poslaneckých klubů vždy simultánně přepisovány (bližší informace zjišťuje Věra Strnadová).

4) Přeložit vybrané části webových stránek do českého znakového jazyka (www.psp.cz) (především o činnosti PS atd., ale také např. Ústavu České republiky a postupně další dokumenty).

5) Požaduje, aby byly automaticky tlumočeny a přepisovány všechny významné události v PS (návštěva prezidenta atd.).

II. Jakým způsobem navrhuje zajistit tlumočení (a přepis):

Tlumočníci i přepisovatelé by měli být zaměstnanci PS (z počátku na nižší úvazek).

Navrhujeme, aby tlumočníci i přepisovatelé byli vybráni na základě konkurzu, jehož bude ASNEP ochotně odborným garantem.

Dále požadujeme, by byla vytvořena pozice koordinátora tlumočnických a přepisovatelských služeb (koordinátor bude zajišťovat tlumočníky a přepisovatele, komunikovat mezi stranami, zajišťovat přípravy atd.).

A zpráva pro Neslyšící tlumočnický a překladatelský

~~Konkurz na nové neslyšící moderátory do Zpráv
v českém znakovém jazyce~~

Milí neslyšící členové! Víte o tom, že Česká
televize vypsala konkurz na nové neslyšící
moderátory do Zpráv v českém znakovém jazyce?
Přihlašte se nebo o tom řekněte přátelům! Více
informací v **INZERÁTU**.

SETKÁNÍ TLUMOČNÍKŮ

MARTINA MACUROVÁ

4. CELOREPUBLIKOVÉ SETKÁNÍ TLUMOČNÍKŮ

Většina z Vás již asi tuší, že 15. října 2016 na obvyklém místě, tzn. v SŠ, ZŠ a MŠ pro sluchově postižené, Výmolova 169, Praha 5 – Radlice, bude setkání tlumočnicků pro neslyšící. Organizační tým se každoročně obměňuje, základní myšlenka zůstává stejná. Mít možnost jednou v roce neformálního setkání lidí jedné profese. Setkání je vždy naplněno různě zaměřenými příspěvky. Na letošní rok jsme připravili příspěvky zaměřené na tlumočení v regionech, novinky z oblasti soudního tlumočení, možnosti podpory „služebně“ mladších tlumočnicků a v neposlední řadě hranice tlumočení ve školství, v komerčním tlumočení, v sociálních službách a tlumočnick dobrovolník.

STÁLE PLATÍ NABÍDKA - JESTLI MÁTE ZÁJEM PŘIJÍT NA SETKÁNÍ S VLASTNÍM TÉMATEM/PŘÍSPĚVKEM - NAPIŠTE NÁM.

Na základě loňských zkušeností připravujeme dětský koutek. Pokud ho plánujete využít, prosím dejte nám vědět předem.

Občerstvení bude jako vždy z vlastních domácích výrobků, přihlášení obdrží informace o tom, co a v jakém množství je vhodné přivést.

Témat je hodně, čas stejný, od 10:00 do 18:00 a večerní posezení. Podrobné informace, včetně způsobu přihlášení jsou na stránkách www.setkanitlumocniku.cz, [facebooku](https://www.facebook.com/setkanitlumocniku), případně na e-mailu infosetkanitlumocniku@gmail.com.

Přihlášení zde: <http://www.setkanitlumocniku.cz/prihlaska>

SETKÁNÍ POŘÁDÁ A NA VIDĚNOU S VÁMI SE TĚŠÍ:

*ANDREA ANDĚLOVÁ, MONIKA BOHÁČKOVÁ, MARIE HORÁKOVÁ, KATEŘINA LIŠKOVÁ,
MARTINA MACUROVÁ, JINDŘICH MAREŠ, PETR PÁNEK, PAVLÍNA ZÁRUBOVÁ.*

MASARYKOVA UNIVERZITA

KLÁRA HERČÍKOVÁ

Ve čtvrtek 16. června se na půdě Masarykovy univerzity pořádala mezinárodní konference Znakové jazyky ve vysokoškolském vzdělávání a odborné publikace ve znakových jazycích. Konference je výsledkem spolupráce mezi dvěma státy, Českem a Norskem, v rámci níž se MU podílí na dvou projektech: Sign Languages in Higher Education (Znakové jazyky na vysokých školách) a DesktopPublishing in Sign Languages (Publikování dokumentů ve znakových jazycích). Vedle českých a norských prezentujících představili své příspěvky i odborníci z Rakouska a Slovenska. Konferenčními jazyky tedy byly český a norský znakový jazyk, anglický jazyk s prepisem a mezinárodní znakový systém.

V první, dopolední části věnované vysokoškolskému vzdělávání představili zástupci jednotlivých států situaci na tamějších vysokých školách. V Norsku existuje tříletý bakalářský obor od roku 2002, v současné době se připravuje navazující magisterský obor a stávající obor bude otevřen i pro neslyšící tlumočníky. V Rakousku funguje od roku 2006 internetová platforma, kde studenti vysoké školy vytvářejí terminologii pro konkrétní obory, jsou vytvořeny pracovní skupiny složené v ideálním případě z neslyšícího studenta, neslyšícího lingvisty, rodilého mluvčího znakového jazyka, tlumočníka, technika a experta daného oboru. Samostatné příspěvky se pak věnovaly nově vzniklé VOŠ pro tlumočníky českého znakového jazyka a technologii CoUnSiL pro online konferenční tlumočení.

Odpoledne bylo věnované publikacím ve znakovém jazyce a byly zde představeny české i norské projekty nejen pro studenty VŠ. Pro české tlumočníky jistě budou zajímavé tyto odkazy: biblebezhranic, 2.teiresias.muni.cz

Řadu DVD se zubní terminologií můžete získat na SŠ Výmolova. Celý program konference je ke zhlédnutí [ZDE](#)

ZE ZAHRANIČÍ

LUCIE TUŽOVÁ

● **EFSLI:** Ve dnech 8. až 10. 7. se konala Letní škola EFSLI na velmi zajímavé téma „Tlumočení pro neslyšící uprchlíky“. Škola probíhala v hlavním městě Kosova Prištině, v sídle Kosovské asociace neslyšících (KosovarAssociationoftheDeaf- KAD). Tlumočení pro neslyšící uprchlíky je bezesporu velmi citlivým tématem. Tlumočník se zde setká s velkými kulturními rozdíly, rozdělení „moci“ komunikačních účastníků nemusí být vždy vyrovnané a můžeme se mnohdy obávat ohrožení základních lidských práv neslyšících klientů. Tlumočníci se proto v rámci výuky zaměřili na nejrůznější aspekty daného tématu, mimo jiné například na téma moci ve vztazích a mezikulturní interakce mezi kulturou neslyšících, muslimů a lidí západního světa, téma právního rámce dané situace nebo psychologických dopadů situace jak na klienta, tak na tlumočníka.

● **WASLI a StreetLeverage:** Webové stránky www.streetleverage.com přináší nejrůznější informace a novinky ze světa tlumočení znakového jazyka. Mimo to ale také umožňují každému z nás účastnit se ať už přímo, anebo nepřímo svých akcí, na kterých přednášejí tlumočníci, profesori, autoři knih a další odborníci na rozličná tlumočnická témata. Poslední taková akce se konala 15. až 17. dubna v Kalifornii a kromě toho, že se zájemci mohli vydat na akci osobně, mohli se jí také účastnit nepřímo prostřednictvím živého vysílání na internetu. Tento live stream vznikl ve spolupráci s organizací WASLI, která ve svém posledním newsletteru uvedla, že se tento počín dočkal velmi pozitivní odezvy, a WASLI tedy doufá v budoucí opakování. Pokud byste měli zájem se příštího livestreamu sami účastnit, sledujte stránky <https://live.streetleverage.com>

● **KONFERENCE:** Na podzim se chystají mimo jiné tři zajímavé konference. První se bude konat od 26. do 30. září v Johannesburgu v Jihoafrické republice u příležitosti 10. výročí založení organizace DeafNET Centre of Knowledge. Druhá konference nám bude místně o něco blíže. Bude se konat 1. až 2. října v Newcastlu v Severovýchodní Anglii a pořádá ji organizace ASLI – Association of Sign Language Interpreters. Nese název „Language and Culture: Strengthening the Foundations, Reinforcing the Future“ (Jazyk a kultura: Upevňování základů, posilování budoucnosti) a k vidění zde budou příspěvky například na téma „Translating the Deaf Self: Deaf culture in practice and being ‘known’ through interpreting“ (Překlad Neslyšícího Já: Neslyšící kultura v praxi a jaké to je, být „poznáván“ skrze tlumočení), „Are we building on sand or rocks?“ (Stavíme na písku, nebo na kamenech?) nebo „Exploring the language and communication strategies of a mental health working interpreter“ (Zkoumání jazykových a komunikačních strategií tlumočnicka pracujícího v oblasti psychického zdraví). Poslední zmiňovaná konference se bude od 14. do 16. října konat v australském Melbourne a vzniká ve spolupráci dvou organizací, které zde zároveň oslaví významná výročí – Deaf Australia slaví 30 let od svého založení a ASLIA (Asociace tlumočnicků australského znakového jazyka) slaví 25 let od svého vzniku. Tématem konference je „Nová éra“, která by měla značit měnící se časy a snahu posílit komunitu Neslyšících a tlumočnickou profesi.

Pro více informací navštivte stránky: <http://conference2016.deafnet.org/>, <https://www.asli.org.uk/conferences/2016>, <https://aslia.com.au/event/national-auslan-conference/>

● **SPRING AWAKENING:** 70. výroční udělování cen Tony v americkém městě New York zažilo letos v červnu unikátní představení. Vystoupili zde herci muzikálu Spring Awakening z produkce Deaf West Theatre a stejně jako celý muzikál i toto vystoupení bylo simultánně tlumočené do/z amerického znakového jazyka. Muzikál, v němž je polovina herců neslyšících a polovina slyšících, a celé představení tak probíhá simultánně jak v mluveném anglickém jazyce, tak v americkém znakovém jazyce, byl na programu divadla Broadway od září 2015 do ledna 2016 a byl nominován na cenu Tony ve třech kategoriích. Tlumočníci jsou zde přirozenou a zcela nedílnou součástí představení, bez nich by muzikál ani před čistě slyšícím publikem nemohl být hrán. Americký znakový jazyk používají jak neslyšící, tak i slyšící herci, všechny písně jsou jak zpívány, tak znakovány, znakový jazyk byl inspirací pro mnoho tanečních čísel a je do nich neoddělitelně zakomponován. Stephanie Joe Kent ve svém článku vyjadřuje názor, že způsob využití tlumočnicků a znakového jazyka v této produkci předkládá nové výzvy a ukazuje světu nové možnosti tlumočení (nejen) divadelních her do budoucna. Dle jejích slov je toto představení „nejlepší reprezentací simultánního tlumočení, kterou kdy v životě viděla“. Účinkující netlumočí v reálném čase, ale pronášejí naučené „tlumočené“ repliky simultánně s jejich mluvenými protějšky, což v konečném efektu staví americký znakový jazyk do plně rovnocenného postavení s mluvenou angličtinou.

Celý její článek si můžete přečíst zde:

<https://www.streetleverage.com/2016/06/awakening-interpretation-broadway-sets-the-stage-for-linguistic-equality/>, pro více informací o muzikálu navštivte stránky <http://www.springawakeningthemusical.com/>

MATHEMATIK INFORMATIK

NATURWISSENSCHAFTEN TECHNIK

KLÁRA HERČIKOVÁ

MARIE PANGRÁCOVÁ

Na začátku dubna proběhl 3. MINT workshop v městě Halle v Německu. MINT (MathematikInformatik Naturwissenschaften Technik) je zájmová skupina neslyšících vědců a studentů přírodních oborů a jejich tlumočnicků. MINT workshopy se konají dvakrát ročně. V roce 2015 se scházeli pouze neslyšící vědci a studenti. První MINT workshop proběhl pouze za německé účasti, druhý už měl mezinárodní účast a letos poprvé byli na workshop přizváni i tlumočníci přírodních oborů.

V pátek 8. dubna bylo odpoledne zaměřené na teoretické příspěvky. První prezentace slyšícího tlumočnicka Ralfa Wiebela, který tlumočí fyzikální obory na VŠ, se zabývala problematikou tlumočení na vysokých školách (jak těžké jsou začátky, jak se profesně vyrovnat s tlumočením nového oboru a jak v průběhu zlepšovat tlumočnické kompetence), obecnými zásadami a postupy, nároky na tlumočnicka, spoluprací neslyšícího studenta/akademického pracovníka s tlumočnickým týmem apod. V druhém příspěvku představila slyšící tlumočnice Nina Mühl svou bakalářskou práci na téma „geologie a paleontologie“. Nina Mühl se v průběhu svého studia na přírodovědecké fakultě seznámila se znakovým jazykem a začala se zajímat o tlumočnickou profesi. V práci se snažila zmapovat geologickou a paleontologickou znakovou zásobu a vznik a motivaci nových znaků potřebných pro studium. Poslední prezentace v teoretické části se zabývala SignWritingem a uvedla ji Josephine Hoffmann, která doporučila tuto techniku jak tlumočnickům, tak neslyšícím studentům pro zápis odborné terminologie.

V sobotu 9. dubna ráno byly sestaveny pracovní skupiny, které se zabývaly vybranými tématy z oblasti tlumočení na VŠ (spolupráce neslyšících vědců a tlumočnicků, problémy a konflikty, motivace nových tlumočnicků, tlumočení z/do anglického jazyka, požadavky na tlumočnicka, budoucí vývoj MINTu). Výsledky jednotlivých pracovních skupin byly prezentovány v závěrečné části workshopu a každá skupina natočila videa se shrnutím v německém znakovém jazyce. Čtvrtý MINT workshop by se měl konat na podzim opět v Německu, jsme zvědaví, jakému tématu bude věnován příště.

NAŠLI JSME ZA VÁS

NA CHVÍLE MEZI TLUMOČENÍMI

LUCIE
BŘEZINKOVÁ

Vznikla agentura **Deaf Friendly**, která zprostředkovává překlady a tlumočení pro Neslyšící, ne však v rámci sociální služby. Vznikla v září 2015 a již má za sebou několik úspěšných projektů. Deaf Friendly si zakládá na kvalitě, proto spolupracuje se zkušenými neslyšícími překladateli a slyšícími tlumočníky a má vyvinutý speciální systém korektur a supervizí. Hlavní náplní je především překlad webových stránek do českého znakového jazyka, protože na to mají čeští Neslyšící ze zákona právo, které je naplňováno jen zřídka.

První velká zakázka byla zhotovena pro Oborou zdravotní pojišťovnu, dále jsou zveřejněné videopřeklady pro Avon – Zdravá prsa a naše překlady používá v interních dokumentech také CZTN, Orbi Pontes i CpKP aj.

Unikátní je způsob vkládání videí přes speciální rozšíření – Deaf Friendly rozšíření, díky kterému videa nenarušují vizuál původních stránek, ale zobrazují se v překrytém módu. Více informací o tomto rozšíření naleznete zde: <https://chrome.google.com/webstore/detail/deaf-friendly/nkdddgjjkjdidpbljemngcmbnagmacm>. Více na www.deaffriendly.cz a [Facebooku](#).

Handspeak je webová stránka, která zahrnuje slovník ASL, informace o kultuře amerických Neslyšících, znaky pro děti, slovní zásobu pro ty, kteří chtějí s ASL začít a mimo jiné i překlad některých frází do ASL. Překladatelům tak mohou posloužit tyto stránky jako mini software při zhotovování překladů. Podívejte se sami: <http://www.handspeak.com/translate/>

Světově známá kniha **Paddyho Ladda: Understanding Deaf Culture** se již od roku 2011 postupně překládá do ASL. Na výsledek týmu neslyšících překladatelů se můžete podívat **ZDE**. Za povšimnutí stojí i úzus technického zpracování videa. Je to hezká podívaná a obdivuhodný kus práce.

Mezinárodní den neslyšících bude 24. 9. 2016 od 12 hodin na Náměstí Republiky. Program bude tlumočený, pro více informací sledujte stránky ASNEP.

LENKA
LACO

Překlad vs. tlumočení. Je v tom nějaký rozdíl? A co je vlastně prací překladatele? Jakou musí mít překladatel kvalifikaci? Na tyto otázky a řadu dalších odpovídá článek Překladatel a jeho práce. Jeho autorem je informační portál Tlumoceni-preklady.cz.

Překladatel a jeho práce. Tlumoceni-preklad.cz [online]. 2016 [cit. 2016-05-17]. Dostupný z [WWW](#)

Publikace The Translation Studies Reader, jejímž editorem je Lawrence Venuti, americký translátolog zabývající se teorií a historií překladu, poskytuje přehled nejdůležitějších a nejvlivnějších posunů v teorii překladu a jeho výzkumu s důrazem na vývoj ve dvacátém století. V každé své části přináší kniha širokou škálu klíčové a inovativní četby v tematických, kulturních a historických souvislostech. Mimo jiné se zaměřuje i na problematiku překladu a světové literatury a na problematiku překladu na internetu.

VENUTI, L. The Translation Studies Reader. 3. vyd. London: Routledge, 2012, 531 s. ISBN 978-0-415-61348-4

Pro ty, kteří mají malou nebo žádnou praktickou zkušenost s překladem v komerčním prostředí, nabízí kniha A Practical Guide for Translators (Topics in Translation) komplexní poradenství ve všech aspektech týkajících profese překladatele. Zároveň ní najdou své jakti, kteří chtějí pracovat na volné noze, tak také ti, kteří pracují v zaměstnaneckém poměru. Poskytuje vodítko k organizaci práce a času, vysvětluje, jak začít pracovat jako překladatel, jaké si pořídit vybavení, jak získat klienty, jak vypadá celý proces překladu od jeho zahájení až po předání hotového překladu klientovi – v těchto a dalších souvisejících tématech poskytuje publikace cenné rady.

SAMUELSSON-BROWN, G. A Practical Guide for Translators (Topics in Translation). 2. vyd. Bristol: Multilingual Matters., 2010, 196 s. ISBN 978-1-84769-259-7

Hlavním cílem publikace Právní překlad v teorii a praxi je poskytnout čtenářům nejen teoreticky podložený návod, jak postupovat při převádění právních informací z češtiny do angličtiny, ale také praktické ukázky přístupu k překládání nového občanského zákoníku (NOZ). Kniha podrobně analyzuje proces právního překladu, formuluje základní pravidla pro překládání právních textů a vymezuje rozsah právnělingvistických znalostí a překladatelských dovedností. Věnuje se také překládání právních předpisů.

CHROMÁ, M. Právní překlad v teorii a praxi: nový občanský zákoník. 1. Vyd. Praha: Karolinum, 2014, 271 s. ISBN 9788024628516

Literární překlad a komunikace je publikace zabývající se problematikou překladu uměleckého textu, k níž přistupuje jak z hlediska odborného (pojednává o klíčové otázce zaměření překladatele na čtenáře), tak praktického (teoretickou dimenzi aplikuje na konkrétní případy převodu beletrie). Text přináší vybrané zásadní názory a zkušenosti předních českých i zahraničních odborníků z oblasti teorie uměleckého překladu. Tuto translátologickou studii tvoří dvě úzce související části, které byly před několika lety úspěšně publikovány samostatně a které byly v krátké době rozebrány.

HRDLIČKA, Milan. Literární překlad a komunikace. Praha: ISV, 2003. Jazykověda (Institut sociálních vztahů). ISBN 80-86642-13-5.

Cílem publikace Překlad a tlumočení jako most mezi kulturami, která navazuje na knihu Sedm tváří translatoologie (2013), je přiblížit českému čtenáři soudobé směřování latinskoamerické translatoologie. Jde o výbor španělsky a portugalsky psaných studií, jež byly publikovány pouze v těchto dvou jazycích (nikoli např. v angličtině) a jejichž autory jsou přední teoretici překladu nebo tlumočení.

VAVROUŠOVÁ, Petra (ed.). Překlad a tlumočení jako most mezi kulturami. Praha: Univerzita Karlova v Praze, nakladatelství Karolinum, 2015. ISBN 978-80-246-2929-2.

BRATŘENÍ S JTP

JTP tradičně zve na akce, které jsou určeny tlumočnickům a překladatelům všech jazyků:

MŠE SVATÁ ZA TLUMOČNÍKY A PŘEKLADATELE

Datum konání: 5. října 2016

Necelý týden po svátku našeho patrona sv. Jeronýma (ten se slaví 30. září)

se již po osmé sejdeme v kostele sv. Petra na Poříčí.

5. října 2016 v 18.00 hod.

Celebruje P. Lukáš Lipenský, O. Cr.

Mši sv. doprovodí zpěvem vokální soubor Gontrassek a do znakového jazyka ji bude tlumočit kolegyně Romana Petráňová.

Všichni jsou srdečně zváni.

XXVI. Podzimní knižní veletrh

Datum konání: 14. října 2016

Již šestadvacátý (!) Podzimní knižní veletrh se bude konat v Havlíčkově Brodě

v ideálním termínu 14. a 15. října 2016 a jeho mottem

budou úvodní slova české hymny: Kde domov můj?

Více informací zde: hejkal.cz/trh/

TRANSLATING EUROPE FORUM 2016

Datum konání: 27. října 2016

Pozvánka na TRANSLATING EUROPE FORUM 2016

Popis akce:

Každoroční dvoudenní konference pořádaná Generálním ředitelstvím pro překlady Evropské komise v Bruselu s cílem umožnit setkání různých aktérů v překladatelském odvětví, ať už v profesní, akademické, státní či komerční sféře.

Téma 2016:

Překladatelské nástroje a technologie

Datum:

27. – 28. října 2016

JERONÝMOVY DNY 2016

Datum konání: 11. listopadu 2016

Termín 22. Jeronýmových dnů byl stanoven na pátek 11. a sobotu 12. 11. 2016.

Budou se jako vždy konat v K-centru, Senovážné nám. 23, Praha 1.

Program bude ještě upřesněn, sledujte webové stránky JTP.

Z REDAKCE

Příští číslo Bulletinu (3) bude na téma Neslyšící tlumočník a překladatel.

Pokud nám i vy chcete cokoliv sdělit, např. k příštímú tématu, ale i k ostatnímu, co vás při čtení napadá, nebo chcete zaslat komentář k podobě nebo konkrétnímu článku, napište na rada@cktzj.com.

Vydává Česká komora tlumočnicků znakového jazyka, z. s., Senovážné nám. 23, Praha 1.

Časopis je distribuován zdarma. Pokud i vy ho chcete dostávat do svých e-mailových schránek, napište si o něj na rada@cktzj.com.

Odpovědná redaktorka: Lucie Břínková

Korektorka: Marie Komorná

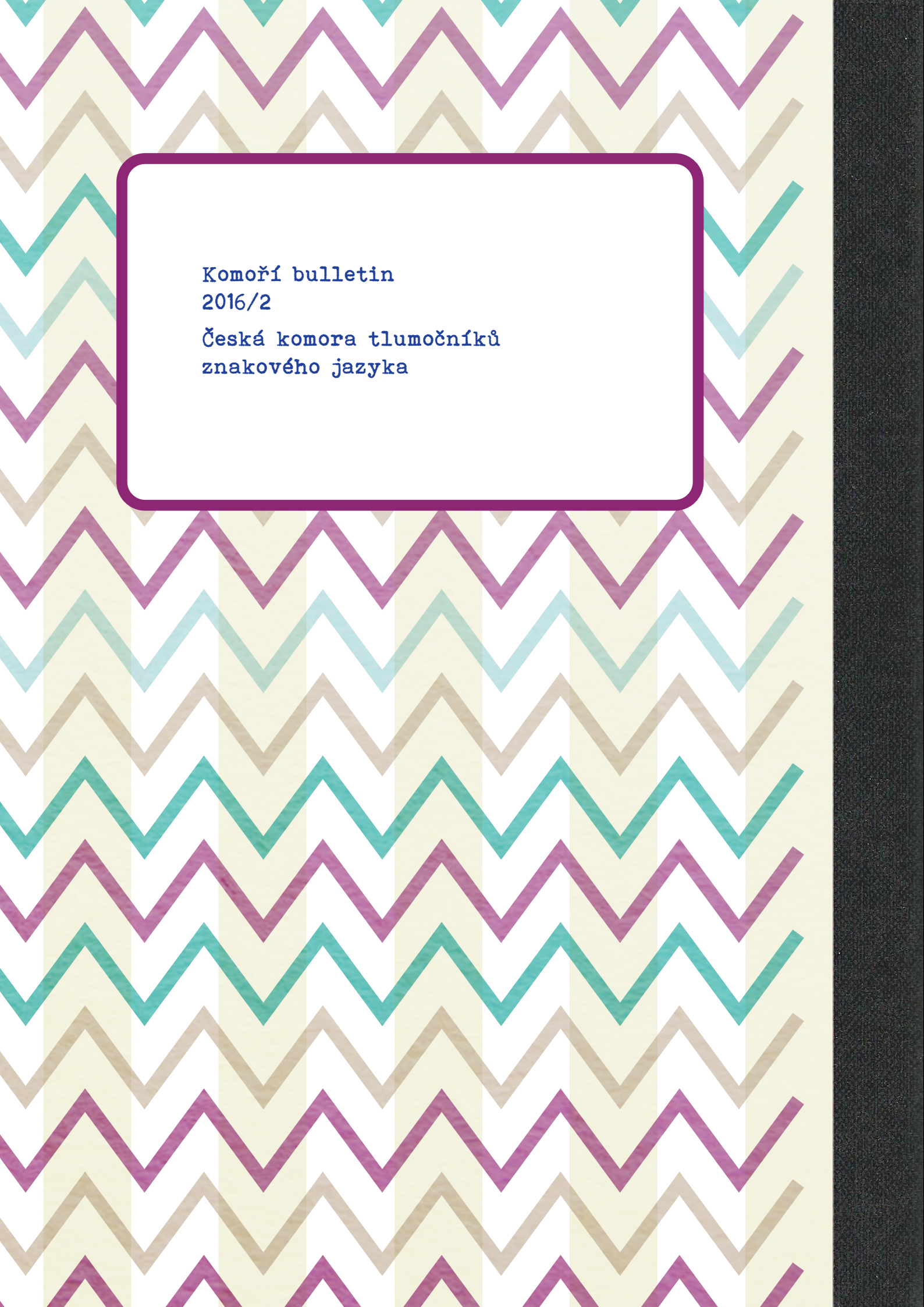
Grafik: Sandra Bovkunová

Příspěvatelé do tohoto čísla: Kateřina Pešková, Radka Nováková, Kateřina Lišková, Lucie Tužová, Lenka Laco, Lucie Břínková, Martina Macurová, Jitka Kubištová, Klára Herčíková, Marie Pangrácová

Překlad textu do znakového jazyka: autoři + Klára Herčíková, Andrea Andělová a Tichý svět.

Překlad textů ze znakového jazyka: Lucie Břínková

Za obsah článků odpovídají autoři. Texty neprošly jazykovou úpravou. Příspěvky se nehonorují. Příspěvky zde otištěné nesmí být reprodukovány v žádné formě, ani elektronickým či mechanickým způsobem, včetně systémů pro ukládání a vyhledávání informací, bez souhlasu držitelů copyrightu. Citace z textů možno přetisknout pouze s uvedením zdroje.

Komoří bulletin
2016/2

Česká komora tlumočnicků
znakového jazyka